

OZNAKOWANIA O CHARAKTERZE SPOŁECZNYM

Spis treści

I. Wprowadzenie.....	3
II. Lista przykładowych oznakowań potwierdzających spełnianie wymagań w zakresie kryteriów społecznych	4
1. OZNAKOWANIE FAIRTRADE	4
2. OZNAKOWANIE FAIR FOR LIFE	6
3. OZNAKOWANIE WORLD FAIR TRADE ORGANIZATION	8
4. OZNAKOWANIE FAIR TRADE CERTIFIED	10
5. OZNAKOWANIE FAIR TRADE BY ECOCERT	13
6. OZNAKOWANIE GOTS	15
7. OZNAKOWANIE DLA KAMIENI NATURALNYCH FAIR STONE	18

I. Wprowadzenie

Instytucje zamawiające, realizując cele społeczne w procesie udzielania zamówień publicznych, na podstawie art. 30a ustawy Pzp mogą w opisie przedmiotu zamówienia, kryteriach oceny ofert i warunkach realizacji zamówienia wymagać posiadania przez produkt/usługę konkretnego oznakowania, które potwierdza m.in. spełnienie określonych kryteriów społecznych. Są to tzw. etykiety produktowe, które mają za zadanie dokumentować np. spełnienie międzynarodowych standardów społecznych. Można mówić w takim przypadku o etykietach o charakterze społecznym, które potwierdzają weryfikację kryteriów społecznych związanych m.in. z przestrzeganiem praw człowieka, prawa pracy, prawa o zabezpieczeniu społecznym. Najczęściej kryteria społeczne opierają się na weryfikacji przestrzegania przepisów konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) regulujących kwestie praw człowieka i praw pracowniczych. Etykiety o charakterze społecznym umożliwiają konsumentom, w tym również zamawiającym, realizację zasady odpowiedzialnej konsumpcji poprzez potwierdzanie/dokumentowanie „niewidzialnych” i nie zawsze możliwych do bezpośredniej weryfikacji dla końcowego odbiorcy, cech społecznych w produkcji, przetwarzaniu, obrocie produktami, w mniejszym zakresie także usługami. Etykiety o charakterze społecznym odnoszą się często również do kryteriów środowiskowych oraz w niektórych przypadkach także do zasad prowadzenia sprawiedliwego handlu o czym mowa poniżej. Trudno wskazać na etykietę, która odnosiłaby się tylko do kryteriów społecznych.

Etykiety społeczne najczęściej kojarzone są z promocją idei tzw. Sprawiedliwego Handlu (Fair Trade). Sprawiedliwy Handel to partnerstwo handlowe, oparte na dialogu, przejrzystości i szacunku, które dąży do większej równości w handlu międzynarodowym. Przyczynia się do zrównoważonego rozwoju poprzez oferowanie lepszych warunków handlowych oraz ochronę praw marginalizowanych producentów i pracowników najemnych, szczególnie w krajach Globalnego Południa. Poza uczciwą ceną, producenci otrzymują od partnerów handlowych wsparcie, aby móc prowadzić swoją działalność w sposób zrównoważony, bezpieczny dla ludzi i środowiska, oraz rozwijać swoją społeczność na zasadach demokratycznych. Konsumentom w krajach wysoko rozwiniętych, także w Polsce, Sprawiedliwy Handel pozwala kupować produkty, które gwarantują, że ludzie, którzy pracowali przy ich wytworzeniu, byli uczciwie traktowani i wynagradzani.¹ Produktem Sprawiedliwego Handlu jest produkt oznaczony etykietą potwierdzającą, że wytwórca wypełnia przy jego produkcji standardy weryfikowane w ramach systemów certyfikacji prowadzonych przez niezależne organizacje certyfikujące takie jak np. FloCERT, Ecocert Fair, Fair Trade USA. Do certyfikatów Sprawiedliwego Handlu zaliczamy etykiety Fairtrade, Fair for Life, Fair Trade Certified, Fair Trade by Ecocert, lub produkty dostarczane przez certyfikowane Organizacje Sprawiedliwego Handlu (członków World Fair Trade Organization).²

Spełnienie standardów społecznych potwierdzają również tzw. etykiety z zakresu zrównoważonego rozwoju, których przyznawanie opiera się na kryteriach społecznych i środowiskowych. W przypadku tych etykiet, poprzez silny nacisk na kryteria ekologiczne, często są one postrzegane tylko jako oznakowania typowo środowiskowe. Jednak

¹ <https://www.fairtrade.org.pl/>

² http://fairtrade.org.pl/s1_co_to_jest_sprawiedliwy_handel_fair_trade.html

potwierdzają one również weryfikację kryteriów społecznych. Można tutaj wskazać przede wszystkim na oznakowania takie jak FSC, Fair Stone oraz GOTS.

II. Lista przykładowych oznakowań potwierdzających spełnianie wymagań w zakresie kryteriów społecznych

1. OZNAKOWANIE FAIRTRADE

®

Wzory oznakowań Fairtrade

Oznakowanie dla produktów oraz surowców pochodzących wyłącznie z krajów globalnego Południa. Jedno z najlepiej rozpoznawalnych i szeroko rozpowszechnionych oznakowań dla produktów żywnościowych i bawełny.

System certyfikacji dla etykiety Fairtrade zarządzany jest przez niezależną organizację Fairtrade International (dawniej Fairtrade Labelling Organizations - FLO). W 2004 roku FLO rozdzieliła się na dwie niezależne organizacje Fairtrade International, która określa standardy certyfikacji, udziela licencji na użycie znaku Fairtrade na opakowaniach produktów, zapewnia wsparcie producentom i promuje produkty oznakowane Fairtrade oraz na FLOCERT, która jako instytucja audytowa weryfikuje spełnianie standardów wypracowanych przez Fairtrade International. FLO (obecnie Fairtrade International) powstała w wyniku stowarzyszenia się organizacji odpowiedzialnych za przyznawanie m.in. oznakowania Max Havelaar z różnych krajów w organizację parasolową, celem ujednoczenia standardów dla wszystkich organizacji członkowskich. Obecnie zrzesza ponad 20 organizacji krajowych i 3 sieci producenckie oraz współpracuje z kilkoma krajowymi organizacjami wspierającymi. Fairtrade International jest stowarzyszeniem i działa na zasadach organizacji non profit. Aby równocześnie ujednoczyć oznaczenia nadawane produktom przez organizacje członkowskie FLO (Fairtrade International) opracowano również międzynarodowy znak certyfikacyjny Fairtrade.

Standardy certyfikacji Fairtrade ustala Komitet Standardów Fairtrade International, w skład którego wchodzi reprezentanci organizacji członkowskich, sieci producenckich przedsiębiorców oraz niezależni eksperci. Komitet prowadzi przy tym szerokie konsultacje z producentami, przedsiębiorcami, niezależnymi ekspertami, inspektorami dokonującymi certyfikacji itp. oraz przestrzega kodeksu dobrych praktyk ustanawiania standardów ISEAL Alliance. Istnieją procedury certyfikacyjne dla dwóch grup: producentów (organizacji drobnych producentów oraz rolników, plantacji z krajów rozwijających się) oraz podmiotów obracających ich produktami. Kontrolowany jest przepływ surowców i produktów – od certyfikowanych

producentów (rolników), aż do momentu gdy znajdą się one w jednostkowych opakowaniach konsumenckich, opatrzonych logiem organizacji czy firmy wprowadzającej produkt finalny na rynek. Po spełnieniu wszystkich kryteriów mogą oni uzyskać licencję na umieszczenie znaku Fairtrade na opakowaniu. Kryteria certyfikacji są weryfikowane zarówno wśród producentów, eksporterów, importerów oraz przetwórców produktów Fairtrade (tzw. operatorów Fairtrade). Jako przetwórcą rozumiany jest ten, kto wytwarza finalne produkty konsumpcyjne (np. kawę gotową do spożycia, czekoladę, ciastka). Hurtownicy i detaliści, nabywający i sprzedający certyfikowane produkty finalne w opakowaniach jednostkowych ze znakiem Fairtrade, nie podlegają certyfikacji i kontroli w ramach systemu.

Standardy dla poszczególnych rodzajów podmiotów (organizacje drobnych producentów, plantacje, podmioty zakupujące i sprzedające produkty) i szczegółowe kryteria wchodzące w skład poszczególnych standardów są dostępne na stronie internetowej organizacji Fairtrade International: <http://www.fairtrade.net/standards/our-standards.html>

Społeczne standardy oznakowania Fairtrade (specyficzne dla poszczególnych rodzajów podmiotów w łańcuchu dostaw) opierają się na przestrzeganiu przepisów konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy. Kryteria społeczne dotyczą m.in.:

- zakazu jakiegokolwiek dyskryminacji w zatrudnieniu, dostępie do świadczeń, szkoleń, awansów itd.,
- zakazu pracy przymusowej w jakiegokolwiek formie,
- zakazu pracy dzieci,
- swobody stowarzyszania się i prowadzenia negocjacji zbiorowych,
- przejrzystych i zdefiniowanych zasad wynagradzania (wynagrodzenie pracowników jest co najmniej równe minimalnej płacy prawnej lub średniej regionalnej - w zależności od tego, która z nich jest najwyższa),
- formalnych pisemnych umów o pracę,
- ustalonych maksymalnych godzin pracy, prawa do dni wolnych oraz zdefiniowanych zasad pracy w nadgodzinach, prawa do przerwy w pracy,
- prawa do świadczeń z tytułu macierzyństwa, choroby, emerytury,
- odpowiednich warunków zakwaterowania pracowników,
- przestrzegania bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy (m.in. zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych, środków ochrony w pracy w warunkach niebezpiecznych, opieki medycznej w miejscu pracy).

Produkty, które mogą uzyskać oznakowanie Fairtrade to:

- produkty żywnościowe: kawa, herbata, kakao, banany, cukier, komosa ryżowa (quinoa), miód, owoce suszone, owoce i warzywa świeże (m.in. banany i winogrona), soki, orzechy/ziarna oleiste, przyprawy, ryż, wino, produkty złożone w 100% z certyfikowanych składników (np. czekolada)
- bawełna (oraz produkty uszyte z bawełny np. koszulki, torby bawełniane),
- kwiaty cięte,
- piłki sportowe,
- złoto, srebro,
- drewno.

Szczegółowy wykaz produktów podlegających certyfikacji jest dostępny na stronie internetowej organizacji Fairtrade International: <http://www.fairtrade.net/products.html> Certyfikacji podlegają również produkty wieloskładnikowe składające się z certyfikowanych składników ale również składników niecertyfikowanych jak np. czekolada, ciastka, lody. Jednak w takim w przypadku **produkt nie posiada certyfikatu Fairtrade tylko tzw. certyfikat programu pozyskiwania Fairtrade (Fairtrade Sourcing Program)**, który jest dostępny dla bawełny, cukru oraz kakao jako składników certyfikowanych Fairtrade, których odpowiednie ilości (min. 10%) są wykorzystywane przy produkcji produktów złożonych. W ramach Fairtrade Sourcing Program przedsiębiorstwa mogą kupować cukier, kakao, bawełnę oznakowaną Fairtrade i wykorzystywać je w swojej produkcji.

Wzory oznakowań Fairtrade Sourcing Program

Ze względu na wypracowaną rozpoznawalność wcześniejszych oznaczeń, w niektórych krajach tj. Belgia, Francja, Holandia, Szwajcaria, międzynarodowy znak Fairtrade wprowadzany jest stopniowo (stąd można spotkać powyższy znak np. w połączeniu z nazwą Max Havelaar).

Więcej informacji: <http://www.fairtrade.net/>

2. OZNAKOWANIE FAIR FOR LIFE

Wzór oznakowania Fair for life

Oznakowanie Fair for Life obejmuje produkty i surowce pochodzące z krajów globalnej Północy i Południa.

Program certyfikacji dla oznakowania Fair for Life został stworzony przez szwajcarski podmiot Bio-Foundation oraz IMO (Institute for Marketecology). Obecnie właścicielem systemu certyfikacji jest wyłącznie IMO Group (członek ECOCERT Group) który jest odpowiedzialny za rozwój programu i regularny przegląd jego warunków. Natomiast ocena (audyt) podmiotów podlegających certyfikacji jest dokonywana za pośrednictwem instytucji certyfikującej - IMOSwiss AG.

Certyfikacji podlegają kluczowe podmioty w łańcuchu dostaw tj. producenci, podmioty przetwarzające, posiadacze marki pod którą sprzedawany jest produkt. Natomiast rejestracji

(brak regularnych audytów fizycznych) podlegają pośrednicy sprzedaży i podwykonawcy. Hurtownicy, detaliści sprzedający finalny oznakowany już produkt nie podlegają certyfikacji ani rejestracji.

Certyfikacja w ramach przyznawania oznakowania Fair for Life opiera się na wielu kryteriach m.in. z dziedziny społecznej i ekologicznej odpowiedzialności (rolnictwo ekologiczne), zasad Sprawiedliwego Handlu i odpowiednich relacji handlowych, odpowiednich stosunków ze społecznościami lokalnymi, szacunku i pełnej informacji dla konsumenta. Oznakowanie Fair for life jest przynależne tylko do produktów.

Kryteria społeczne opierają się na przepisach konwencji MOP i weryfikują czy:

- pracownicy otrzymują godziwe wynagrodzenie, które pozwala im zaspokoić podstawowe potrzeby,
- pracodawca popiera odpowiednie programy promujące zabezpieczenie społeczne i dobrobyt pracowników,
- godziny pracy są ustalone na maksymalnym poziomie, pracownicy otrzymują płatne urlopy,
- pracodawca dąży do zapewnienia stałego zatrudnienia,
- pracodawca zachęca do ciągłego, zawodowego szkolenia pracowników,
- przestrzegany jest zakaz pracy dzieci oraz pracy przymusowej,
- zakaz dyskryminacji i równe traktowanie wszystkich pracowników/ic, producentów/ek,
- wolność zrzeszania się pracowników/ic i prowadzenia negocjacji zbiorowych,
- środki dyscyplinarne są uczciwe, adekwatne i nie naruszają praw człowieka,
- zapewnione jest bezpieczne i higieniczne środowisko pracy dzięki odpowiedniemu zarządzaniu zdrowiem i bezpieczeństwem, zabezpieczenia są dostosowane do specyficznych zagrożeń danego sektora,
- relacje między pracodawcą a pracownikami są dobrze zdefiniowane i podejmowane są wysiłki, aby stworzyć pozytywną atmosferę pracy.

Szczegółowy opis weryfikacji cząstkowych kryteriów społecznych znajduje się w dokumencie dotyczącym zasad certyfikacji w systemie Fair for Life http://www.fairforlife.org/pmws/indexDOM.php?client_id=fairforlife&page_id=root_2_3&lang_i_so639=en

System certyfikacji jest stworzony dla produktów spożywczych (produkty rolne - roślinne lub zwierzęce, w tym produkty pszczelarskie), owoce w tym m.in. awokado, banany (świeże i suszone) oraz inne owoce egzotyczne, herbata, ryż, egzotyczne przyprawy, czekolada, kakao, przetwory z kokosa, kakao, winogrona, oliwki, cytryny, oleje, ryby i owoce morza, zebrane rośliny niehodowlane (grzyby i porosty) jak i przemysłowych takich jak kosmetyki, tekstylia, produkty rzemieślnicze, minerały na małą skalę. Jest odpowiedni nie tylko dla pojedynczych surowców, ale także dla produktów przetworzonych składających się z kilku surowców.

W programie Fair For Life stosowane są dwie kategorie oznaczania, w zależności od ilości surowców Sprawiedliwego Handlu:

- produkty zawierające wysoką zawartość składników certyfikowanych (np. w przypadku żywności: co najmniej 80% wszystkich składników rolnych; inne minimalne wymogi stosowane są dla kosmetyków, detergentów, tekstyliów oraz wyrobów rzemieślniczych) mogą wykorzystywać etykietę Fair for Life na przedniej stronie opakowania (głównym panelu wystawowym) i mogą być oznaczone jako Fair for Life,
- produkty zawierające niższą zawartość składników pochodzących ze Sprawiedliwego Handlu (np. w przypadku żywności: od 20 do 80% wszystkich składników rolnych) zwykle nie mogą używać oznakowania Fair for Life na głównej/przedniej stronie opakowania (na głównym wyświetlaczu) tylko w małej formie z boku lub z tyłu z bezpośrednim wskazaniem, które składniki są certyfikowane Fair for Life lub te produkty muszą być oznaczone jako "Wyprodukowane przy użyciu składników certyfikowanych Fair for Life" (Made with Fair Trade ingredients certified according to the Fair for Life standard), jeżeli oznakowanie pojawia się na przedniej stronie opakowania.

Wykaz produktów i podmiotów objętych certyfikacją i rejestracją można znaleźć na stronie internetowej Fair for Life Social & Fair Trade Certification Programme: http://www.fairforlife.org/pmws/indexDOM.php?client_id=fairforlife&page_id=operators&lang_iso639=en

Fair for Life opiera się na bardzo podobnych kryteriach, co oznakowanie Fairtrade, jednak obejmuje bardziej różnorodną gamę produktów, a także indywidualnych producentów, niezrzeszonych w organizacjach producentów, spółdzielniach (również z Północy).

3. OZNAKOWANIE WORLD FAIR TRADE ORGANIZATION

Wzór oznakowania dla produktów członków WFTO

Światowa Organizacja Sprawiedliwego Handlu (World Fair Trade Organization – WFTO) jest globalną siecią organizacji i firm, utworzoną w 1989 roku, których misją jest promocja Sprawiedliwego Handlu poprzez działalność na rzecz swoich członków (organizacji sprawiedliwego handlu, które przestrzegają 10 zasad Sprawiedliwego Handlu spisanych przez tę organizację czyli 1. Tworzenie możliwości rozwoju dla producentów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej, 2. Przejrzystość i odpowiedzialność, 3. Sprawiedliwość w handlu. Praktyki Sprawiedliwego Handlu, 4. Godziwa zapłata. Zapłata sprawiedliwej ceny, 5. Zakaz pracy dzieci i niewolników, 6. Zakaz dyskryminacji, równość płci i wolność działalności związkowej, 7. Zapewnienie godnych warunków pracy, 8. Budowanie potencjału drobnych wytwórców, 9. Promowanie Sprawiedliwego Handlu, 10. Szacunek dla środowiska naturalnego) oraz podnoszenie świadomości społecznej w tym obszarze.

WFTO wypracowała pionierski system certyfikacji dla tzw. Organizacji Sprawiedliwego Handlu. W styczniu 2004 roku został zaprezentowany znak Organizacji Sprawiedliwego Handlu, który

jednak nie mógł być stosowany na produktach, a jedynie do identyfikacji organizacji członkowskich.

Od 2014 roku członkowie WFTO po przejściu procedury certyfikacyjnej uzyskują prawo umieszczania znaku WFTO na opakowaniach produktów oraz na etykietach w przypadku wyrobów rzemiosła. Standardy certyfikacji są ustalane przez WFTO, natomiast ewentualne zmiany są zatwierdzane przez coroczne zgromadzenie generalne wszystkich członków WFTO, które podejmuje wszystkie strategiczne decyzje związane z funkcjonowaniem organizacji WFTO i procesem certyfikacji. Natomiast sam proces certyfikacji (audyty) oraz późniejsze kontrole i monitorowanie posługiwania się oznakowaniem jest dokonywane przez niezależnych audytorów wskazanych przez WFTO, będących często członkami innych instytucji certyfikujących takich jak FLOCERT, IMO, Naturland. Przyjęcie nowego członka mogącego posługiwać się oznakowaniem dla swoich produktów wymaga zatwierdzenia przez Zarząd WFTO. Tylko członkowie WFTO, którzy przeszli proces certyfikacji zgodnie z tzw. WFTO Guarantee System (procedury kontroli zakładają po pierwsze ocenę własną przez podmiot (audyt wewnętrzny), audyty zewnętrzne przez audytorów wyznaczonych przez WFTO, wizyty kontrolne partnerów WFTO) oraz podpisali z WFTO tzw. porozumienie dotyczące oznakowania WFTO mogą posługiwać się etykietą na swoich produktach.

Kryteria społeczne w ramach certyfikacji WFTO weryfikują czy:

- są przestrzegane przepisy 11 konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy jak również prawa lokalnego, jeśli jest ono bardziej restrykcyjne jeżeli chodzi o przestrzeganie praw pracowniczych,
- istnieje polityka w zakresie ochrony kobiet w ciąży, zasady przyznawania zasiłków chorobowych oraz prawa do emerytury – członkowie WFTO muszą zapewnić swoim pracownikom minimalne wymagane prawnie świadczenia społeczne. Z czasem oczekuje się od członków zapewnienia również świadczeń, które mogą nie być wymagane na podstawie regulacji lokalnych takich jak ubezpieczenia zdrowotne, zwolnienia lekarskie, zasady uzyskiwania emerytury).
- istnieje równe traktowanie wszystkich pracowników (kobiet, mniejszości religijnych, pracowników sezonowych itp.), w tym istnieje jasna polityka promocji zapewnienia równości płci.

Katalog produktów, które podlegają certyfikacji jest bardzo zróżnicowany i uzależniony od specyfiki produkcji organizacji, które posługują się oznakowaniem WFTO. Obejmuje produkty żywnościowe (kawa, herbata, cukier, miód, kakao, wyroby czekoladowe, słodczyce, suszone owoce, orzechy, przyprawy, napoje), wyroby z bawełny w tym odzież, wyroby tzw. rękodzieła np. świece. Etykietą WFTO w przypadku produktów spożywczych mogą być oznaczane produkty, które zawierają co najmniej 50% składników ze zweryfikowanych źródeł Sprawiedliwego Handlu. W produktach wieloskładnikowych zawartość składników pochodzących ze Sprawiedliwym Handlu musi być wskazana na opakowaniu produktu.

Wzór oznakowania dla podmiotów bezpośrednio zakupujących produkty od członków WFTO

Ponadto, WFTO wprowadziła możliwość używania **oznakowania WFTO przez podmioty nie certyfikowane jako Organizacje Sprawiedliwego Handlu, ale bezpośrednio zakupujące produkty od członków WFTO**. Oznakowanie WFTO może być wykorzystywane przez podmiot nie będący członkiem WFTO pod warunkiem że WFTO, członek WFTO sprzedający dany produkt oraz sam kupujący spoza WFTO, podpiszą ze sobą stosowne porozumienie wskazujące że dany kupujący musi być zarejestrowany w bazie bezpośrednich kupujących WFTO, musi przestrzegać 10 zasad Sprawiedliwego Handlu, wyraża zgodę na przeprowadzenie audytu przez WFTO na jego koszt oraz zgadza się na zapłatę opłaty za korzystanie z oznakowania. Etykiety może używać tylko pierwszy podmiot zakupujący od podmiotu będącego członkiem WFTO. W takim przypadku oznakowanie może być zamieszczane tylko na produktach, które zawierają min. 95% składnika pochodzącego ze Sprawiedliwego Handlu. Oznacza to, że bezpośredni kupujący nie może używać oznakowania WFTO na produktach wieloskładnikowych.

Więcej informacji: <https://wfto-europe.org/>

4. OZNAKOWANIE FAIR TRADE CERTIFIED

Wzór oznakowania Fair Trade Certified

Fair Trade USA (poprzednio Transfair USA) powstała w 1998 roku jako jedna z organizacji Fair Trade w ramach Fairtrade International (dawnej FLO) odpowiedzialna za certyfikację w ramach oznakowania Fairtrade. W 2012 roku organizacja wystąpiła z systemu Fairtrade International ogłaszając własny certyfikat Fair Trade Certified. Wystąpienie z Fairtrade International miało na celu poszerzenie kręgu podmiotów, których produkty mogą być certyfikowane o plantacje oraz drobnych rolników, którzy nie są zorganizowani w formie spółdzielni i tym samym zwiększenie oddziaływania certyfikacji Fair Trade. Certyfikacji mogą podlegać produkty z krajów Północy (np. z Kanady) oraz Południa.

Fair Trade USA (FTUSA) to organizacja non-profit z siedzibą w USA. Ustala ona standardy certyfikacji przy czym własne standardy stworzyła dla artykułów dla domu (artykułów

gospodarstwa domowego) i odzieży, produktów wytwarzanych przez plantacje i niezależne małe gospodarstwa, ale nadal stosuje standardy Fairtrade International dla zorganizowanych grup producentów np. spółdzielni. Standardy certyfikacji podlegają przeglądom co 5 lat. Certyfikacja jest prowadzona przez SCS Global Services, rynkową instytucję audytową która świadczy usługi audytu również dla innych podmiotów np. Starbucks.

Etykieta Fair Trade Certified potwierdza, iż rolnicy i robotnicy produkujący towary nią oznaczone mają zapewnione sprawiedliwe płace, praca wykonywana jest w bezpiecznych warunkach, chronione jest środowisko naturalne i zapewnia się fundusze na rzecz rozwoju społeczności lokalnej. W ramach systemu certyfikacji Fair Trade USA bardzo rozwinięte są kryteria ekonomiczne takie jak gwarantowana cena minimalna, premia na lokalne projekty rozwojowe oraz przedpłaty dla producentów. Kryteria są zróżnicowane w zależności od kategorii produktów jakich dotyczy certyfikat. Istnieją oddzielne kryteria (Fair Trade, społeczne, środowiskowe) dla produkcji rolniczej, produkcji odzieży i artykułów gospodarstwa domowego w fabrykach, rybołówstwa, łańcucha sprzedaży certyfikowanych produktów rolnych i owoców morza, łańcucha sprzedaży certyfikowanych produktów odzieżowych i gospodarstwa domowego.

Kryteria społeczne brane pod uwagę przy certyfikacji dotyczą przede wszystkim zgodności z przepisami konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy między innymi zakazu pracy dzieci, zapewnienia środków ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy. Dla przykładu w przypadku produktów rolnych kryteria społeczne obejmują:

- podstawowe prawa w pracy (oparte o przestrzeganie przepisów konwencji nr 29, 105, 138, 182, 87, 100, 111 Międzynarodowej Organizacji Pracy) obejmujące zakaz pracy przymusowej czy też rekrutacji do pracy przymusowej, standardy ochrony pracy dzieci i młodocianych, prawo do stowarzyszeń pracowniczych i prowadzenia rokowań zbiorowych, zakaz jakiegokolwiek formy dyskryminacji, niepodleganie karom cielesnym, przymusowi psychicznemu lub fizycznemu, przemocy słownej ani innej formie nękania,
- wynagrodzenia, warunki zatrudnienia i dostęp do usług są jasno zdefiniowane, warunki zatrudnienia znane są każdemu pracownikowi, znana jest struktura zatrudnienia i stałe stanowiska pracy, zatrudnienie przez pośredników (podwykonawców) jest ograniczone,
- zminimalizowane ryzyko wypadków przy pracy i podjęte odpowiednie środki zapewniające bezpieczeństwo pracy, dodatkowe środki są wdrożone aby zminimalizować ryzyko pracy z pestycydami, prowadzone są szkolenia dotyczące bezpieczeństwa higieny pracy, są wdrożone procedury zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy,
- wynagrodzenie jest na poziomie co najmniej wynagrodzenia minimalnego lub ustalonego w przyjętym układzie zbiorowym lub odpowiednio wyższe, wynagrodzenie jest wypłacane regularnie, terminowo i w przyjętej przez pracowników formie,
- urlopy, zwolnienia chorobowe, urlopy macierzyńskie są zapewnione w minimalnym (określonym w opisie kryterium) wymiarze lub wyższym, pracownicy są objęci ubezpieczeniem zdrowotnym, rentowym, emerytalnym,

- czas pracy wynika z obowiązującego prawa, układów zbiorowych a pracownicy mają zapewniony czas odpoczynku, nadgodziny są dobrowolne i nie przekraczają ustalonego (w opisie kryterium) wymiaru,
- migranci są zatrudniani w przejrzysty i sprawiedliwy sposób a koszty zatrudnienia są pokrywane przez pracodawcę,
- pracownicy mają zapewniony dostęp do wody pitnej i wyposażenia sanitarnego, zapewnione są odpowiednie warunki otoczenia miejsca pracy (sklepy, punkty gastronomiczne, zakwaterowanie, pierwsza pomoc), dzieci pracowników mieszkające w miejscu pracy mają zapewnioną opiekę i dostęp do edukacji,
- pracownicy mają świadomość swoich praw przewidzianych w standardach certyfikacji, istnieje zrozumiata dla pracowników procedura składania skarg (do pracodawcy i Fair Trade USA) istnieje otwarta i ciągła komunikacja pomiędzy pracownikami a pracodawcą.

Powyżej wskazane kryteria są szczegółowo opisane za pomocą podkryteriów, określony jest sposób i terminy weryfikacji oraz zasad przyznawania punktacji. Zastosowanie i weryfikacja poszczególnych kryteriów jest zróżnicowana w zależności od wielkości podmiotu będącego producentem a wymagany poziom standardów zwiększa się z każdym rokiem certyfikacji (najwyższy w 6 roku certyfikacji). Najbardziej rozbudowane kryteria społeczne (bazujące w dużej mierze na standardzie SA8000) istnieją dla produkcji odzieży i artykułów gospodarstwa domowego. Nieco bardziej ograniczone są kryteria społeczne dla rybołówstwa choć również obejmują zakaz dyskryminacji oraz jakiegokolwiek przymusu, zakaz pracy przymusowej oraz innych form handlu ludźmi, ochronę pracy dzieci i młodocianych, wolność stowarzyszeń, zdefiniowanych warunków zatrudnienia, minimalnego wynagrodzenia, zasad wynagradzania, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, godzin i nadgodzin w pracy, zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy, zapewnienia wody pitnej i wyposażenia sanitarnego. W przypadku łańcucha sprzedaży certyfikowanych produktów rolnych i owoców morza oraz certyfikowanych produktów odzieżowych i gospodarstwa domowego istnieją tylko kryteria ekonomiczne i dotyczące warunków handlowych zapewniające prowadzenie Sprawiedliwego Handlu. Szczegóły dotyczące standardów dla poszczególnych podmiotów podlegających certyfikacji można znaleźć na stronie internetowej: <https://www.fairtradecertified.org/business/standards>

Produkty objęte certyfikacją to artykuły spożywcze takie jak kawa, herbata, napoje energetyczne, soki, czekolada, słodycze i inne przekąski, orzechy, owoce, suszone owoce, nasiona, owoce morza, ale także odzież, buty, kosmetyki, artykuły gospodarstwa domowego, kwiaty, piłki sportowe.

Etykieta Fair Trade Certified może być umieszczana na przedniej stronie opakowania certyfikowanego produktu (100% Fair trade).

Jeżeli co najmniej 20% składników stanowią produkty certyfikowane na opakowaniu może być umieszczona etykieta Fair Trade Certified Ingredients, przy czym jeżeli składnikiem jest kawa, herbata, kakao lub komosa ryżowa zawsze muszą one być produktem certyfikowanym.

Jeżeli produkt zawiera mniej niż 20% składników certyfikowanych słowa „Fair Trade Certified (ingredient)” mogą być zamieszczone na opakowaniu, ale nie można używać etykiety z logo.

W przypadku odzieży i artykułów gospodarstwa domowego istnieją zasady dotyczące zamieszczania etykiety na produktach zawierających bawełnę:

- jeżeli tylko bawełna jest certyfikowana słowo „bawełna” jest wskazane na etykiecie,
- jeżeli tylko proces (produkcja) obejmująca cięcie, szycie jest certyfikowana używa się etykiety Fair Trade Factory albo Fair Trade Sewing,
- jeżeli i bawełna i proces produkcji jest certyfikowany można używać etykiety Fair Trade Certified.

Jest to system certyfikacji produktów Sprawiedliwego Handlu znany głównie w USA.

Więcej informacji: <https://www.fairtradecertified.org/>

5. OZNAKOWANIE FAIR TRADE BY ECOCERT

Wzór oznakowania Fair Trade by Ecocert

Ecocert SA. jest francuską organizacją zajmującą się certyfikacją produktów głównie w zakresie weryfikacji kryteriów środowiskowych. Ecocert SA. powstała jako instytucja certyfikująca w 1991 roku specjalizując się w certyfikacji produktów rolnictwa ekologicznego. W 2007 roku Ecocert utworzyła standard ESR Sprawiedliwość, Solidarność i Odpowiedzialność (Fairness, Solidarity and Responsibility) odnoszący się do certyfikacji nie tylko w obszarze kryteriów ekologicznych (rolnictwa ekologicznego) ale również społecznych i Sprawiedliwego Handlu. W ramach standardu ESR dostępna jest certyfikacja produktów jako produktów Fair Trade (**etykieta Fair Trade by Ecocert**) oraz certyfikacja podmiotów jako firm społecznie odpowiedzialnych (Responsible by Ecocert). Na potrzeby niniejszego opracowania omawiany jest certyfikat odnoszący się do produktów.

Właścicielem oznakowania Fair Trade by Ecocert i instytucją odpowiedzialną za opracowanie/aktualizację standardów ESR jest Ecocert SA (opracowanie standardów odbywa się w ramach komitetu normalizacyjnego, który składa się z przedstawicieli różnych zainteresowanych podmiotów zaangażowanych w uczciwe działania handlowe - certyfikowane organizacje, stowarzyszenia, firmy, eksperci), ostateczna decyzja w sprawie rewizji standardów jest podejmowana przez Komitet wykonawczy Ecocert. Natomiast instytucją certyfikującą (audyt) jest Ecocert Environment (audyt jest prowadzony corocznie przez niezależnych audytorów wyznaczanych przez Ecocert Environment).

Produkty, aby mogły być certyfikowane jako Fair Trade, muszą spełniać kryteria ekologiczne lub organiczne Ecocert, kryteria społeczne i kryteria Sprawiedliwego Handlu. Aby gotowy produkt został oznaczony etykietą Fair Trade by Ecocert wszyscy pośrednicy począwszy od producentów do właściciela marki muszą być zweryfikowani (certyfikowani). Certyfikacja dystrybutorów, detalistów nie jest wymagana.

W ramach certyfikacji ESR kryteria społeczne obejmują:

- prawa człowieka (zakaz jakiejkolwiek dyskryminacji w zatrudnieniu, w dostępie do szkoleń, awansów itd. ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, przekonania religijne, orientację seksualną, wiek, stan cywilny, przekonania polityczne, a w przypadku większych podmiotów działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych; zakaz jakiejkolwiek formy pracy przymusowej, zakaz pracy dzieci (z wyjątkami wśród indywidulanych producentów) oraz odpowiednie warunki pracy dla młodocianych (pomiędzy 15 a 18 rokiem życia);
- warunki pracy oraz relacje w pracy (praca oparta na formalnych i regularnych umowach - pisemnych lub ustnych w zależności od rodzaju podmiotu, przestrzeganie standardów dotyczących minimalnych wynagrodzeń, premii rocznych, godzin pracy oraz świadczeń socjalnych określonych w prawie lokalnym, układach zbiorowych lub konwencjach MOP; gwarancja wolności stowarzyszania się pracowników oraz prowadzenia negocjacji zbiorowych niepowodująca dyskryminacji pracowników z tego tytułu, zapewnienie bezpiecznych i odpowiednich dla zdrowia warunków pracy oraz minimalizowanie źródeł zagrożenia w miejscu pracy, umożliwianie ciągłego zawodowego szkolenia w przypadku dużych podmiotów).

W przypadku kryteriów społecznych dostępne są dwa poziomy weryfikacji ich spełniania - jeden ma zastosowanie do wszystkich pośredników (plantacje, biura, przedstawicielstwa grup producenckich, podmioty przetwarzające, właściciele marki), a drugi do pojedynczych producentów będących członkami grup producenckich. Szczegółowy opis standardów społecznych oraz sposób ich oceny w przypadku poszczególnych rodzajów podmiotów podlegających certyfikacji można znaleźć na stronie internetowej Ecocert: <http://www.ecocert.com/sites/default/files/u3/Fair-Trade-standard-Version-3/index.pdf>

Certyfikowane w ramach oznakowania Fair Trade by Ecocert mogą być:

- produkty spożywcze,
- tekstylia,
- kosmetyki,
- detergenty i zapachy domowe,
- wyroby rzemieślnicze.

Obejmuje to produkty z krajów globalnego Południa i Północy.

Zasady umieszczania logo oznakowania na produktach:

- etykieta może być umieszczona na produkcie w przypadku zawartości co najmniej 95% składników pochodzących ze Sprawiedliwego Handlu,
- w przypadku gdy jest to poniżej 95% (istnieją odpowiednie minima dla różnych typów produktów tzn. żywności, tekstyliów, kosmetyków, detergentów) można używać etykiety ale wraz ze wskazaniem łańcucha dostaw i składników, które pochodzą ze Sprawiedliwego Handlu
- jeżeli ilość składników Fair Trade jest poniżej wskazanych w drugim pkt. minimum dla odpowiedniego rodzaju produktu, to nie można używać etykiety a jedynie wskazać że dany składnik/składniki pochodzą ze Sprawiedliwego Handlu.

Szczegóły dotyczące certyfikacji Fair Trade prowadzonej przez Ecocert są dostępne na stronie internetowej: <http://www.ecocert.com/en/fair-trade-certification-program/index.html> Więcej informacji: www.ecocert.com

6. OZNAKOWANIE GOTS

Using 95 – 100 % organic fibres:

certified by [certifier's ref.]
Licence no [1234]

Using 70 – 94 % organic fibres:

certified by [certifier's ref.]
Licence no [4321]

Wzory oznakowania GOTS

GOTS - czyli Global Organic Textile Standard to wiodący na świecie standard certyfikujący wyroby tekstylne. Oznakowanie ma charakter ekologiczny i społeczny, przy czym bardziej rozwinięte są standardy ekologiczne. Certyfikacji podlegają zarówno produkty pochodzące z krajów globalnego Południa, jak i globalnej Północy.

Standard certyfikacji został utworzony w 2002 roku przez International Working Group on Global Organic Textile Standard (IWG), grupę roboczą skupiającą organizacje z Europy, USA i Japonii zajmujące się certyfikowaniem i oznaczaniem produktów przyjaznych środowisku. Podmiotem zarządzającym procesem certyfikacji i ustalającym standardy jest Global Organic Textile Standard International Working Group, natomiast audyty przeprowadzają jednostki wskazane przez GOTS spełniające kryteria dla jednostek certyfikujących.

Istnieją dwie główne kategorie certyfikatu GOTS w zależności od zastosowanych składników ekologicznych (istotne z punktu widzenia kryteriów środowiskowych) :

- organic (ekologiczne)- takie oznaczenie GOTS przyznaje produktom, które składają się w co najmniej 95% z certyfikowanych włókien ekologicznych,
- made with (x%) organic (wyprodukowane z użyciem (x%) surowców ekologicznych)- produkt musi zawierać minimum 70% certyfikowanych włókien ekologicznych, dopuszczając maksymalnie 10% włókien syntetycznych. W przypadku produkcji skarpetek, legginsów i odzieży sportowej wykorzystuje się do 25% włókien syntetycznych.

W przypadku kryteriów społecznych oba rodzaje oznakowań opierają się tych samych kryteriach wskazanych poniżej.

Kryteria społeczne w ramach procesu certyfikacji GOTS dotyczą etapów produkcji wyrobów włókienniczych oraz handlu zaś w przypadku etapu uprawy surowca GOTS zastrzega, że ze względu na swój szczególny charakter i ograniczone możliwości monitorowania oraz zapewniania zgodności, kryteria społeczne mogą być monitorowane w niepełnym zakresie.

Kryteria społeczne są oparte na podstawowych normach zawartych w konwencjach MOP i obejmują:

- zakaz jakiegokolwiek formy pracy przymusowej, pracownicy nie muszą przekazywać "depozytów" ani dokumentów tożsamości pracodawcy i mogą zrezygnować z pracy po wcześniejszym zawiadomieniu,
- wolność zrzeszania i prawo do rokowań zbiorowych (pracownicy mają prawo do przyłączenia się lub tworzenia związków zawodowych i prowadzenia negocjacji zbiorowych, pracodawca przyjmuje postawę otwartą wobec działań związków zawodowych, przedstawiciele pracowników w związkach zawodowych nie są dyskryminowani, tam gdzie prawo do wolności zrzeszania się i rokowań zbiorowych jest ograniczone przez obowiązujące prawo, pracodawca ułatwia rozwój równoległych środków dla niezależnego i wolnego zrzeszania się pracowników),
- zakaz pracy dzieci (nie można prowadzić rekrutacji dzieci do pracy, w przypadku identyfikacji pracy dzieci pracodawca musi umożliwić im edukację, dzieci i młodzież poniżej 18 lat nie mogą być zatrudnieni w nocy lub w niebezpiecznych warunkach, zasady pracy dzieci, w tym interpretacja terminów "dziecko" i "praca dzieci" muszą być zgodne z przepisami konwencji MOP nr C138 i C182),
- zakaz jakiegokolwiek formy dyskryminacji (brak dyskryminacji w zatrudnianiu, wynagradzaniu, dostępie do szkoleń, wypowiedzeniach lub prawie do emerytury ze względu na rasę, kastę, pochodzenie etniczne lub narodowe, religię, wiek, niepełnosprawność, płeć, stan cywilny, orientację seksualną, członkostwo związkowe, przynależność polityczną, pochodzenie społeczne lub jakiegokolwiek inne warunki),
- bezpieczne i higieniczne warunki pracy (bezpieczne i higieniczne środowisko pracy właściwe dla branży i szczególnych zagrożeń, osoby szczególnie wrażliwe, takie jak młodzi pracownicy, kobiety w ciąży i osoby niepełnosprawne otrzymują specjalną ochronę, zapewniony jest odpowiedni sprzęt ochronny, pracodawca musi zapewniać odpowiednią opiekę medyczną w miejscu pracy, muszą istnieć systemy wykrywania, oceny, unikania i reagowania na potencjalne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, w przypadku stosowanych substancji i preparatów chemicznych należy zachować odpowiednią kartę charakterystyki substancji niebezpiecznej i wprowadzić środki bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przechowywania tych chemikaliów, pracodawca musi zapewnić bezpieczeństwo urządzeń i budynków z których korzystają pracownicy, w tym w przypadku zakwaterowania dla pracowników jeżeli jest ono zapewnione, pracownicy muszą odbywać regularne i rejestrowane szkolenia dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa, w tym szkolenia przeciwpożarowe i ćwiczenia ewakuacyjne, musi być zapewniony dostęp do czystych toalet i wody pitnej oraz, w razie potrzeby, do miejsc odpoczynku, spożywania posiłków i ich przechowywania, pracodawca musi wyznaczyć osobę odpowiedzialną za zdrowie i bezpieczeństwo w randze przedstawiciela kierownictwa),
- konieczność zapewnienia pracownikom/com wynagrodzenia wystarczającego na godne życie, nie niższego niż obowiązujące w danym kraju/branży minimalne wynagrodzenie, wszyscy pracownicy muszą otrzymać pisemne i zrozumiałe informacje na temat warunków zatrudnienia, w tym płac oraz świadczeń społecznych przed podjęciem zatrudnienia oraz dane dotyczące składników ich wynagrodzenia za

dany okres za każdym razem, gdy są one wypłacane, odliczenia od wynagrodzenia jako środek dyscyplinarny są niedozwolone, a inne potrącenia są dozwolone tylko pod warunkiem i w zakresie przewidzianym przez prawo lub w układzie zbiorowym),

- czas pracy musi być zgodny z prawem krajowym i standardem branżowym jeżeli ten zapewnia lepszą ochronę (pracownicy nie mogą pracować ponad 48 godzin tygodniowo, muszą mieć prawo do posiadania przerwy w pracy każdego dnia roboczego i zapewniony co najmniej jeden wolny w ciągu 7 dni pracy, praca w nadgodzinach musi być dobrowolna i nie przekraczać 12 godzin tygodniowo, nie można jej wymagać regularnie i zawsze musi być kompensowana według stawki wyższej niż standardowa płaca za godzinę lub jako czas wolny),
- stabilne zatrudnienie (wykonywana praca musi opierać się na uznanym stosunku pracy ustalonym w prawie oraz praktyce, obowiązki wynikające ze stosunku pracy i przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego nie mogą być pomijane poprzez angażowanie pośrednictwa w zatrudnieniu, praktyki, umowy o pracę na czas określony itp.),
- zabroniona jest przemoc fizyczna, groźby znęcania się fizycznego, molestowania seksualnego lub innego rodzaju fizycznego lub słownego znęcania się lub innych form nękania, wszystkie środki dyscyplinarne muszą być rejestrowane,
- pracodawca musi prowadzić politykę zgodności ze standardami społecznymi (wspierać wdrażanie i monitorowanie kryteriów społecznych poprzez: nominowanie osoby odpowiedzialnej za monitorowanie zgodności z kryteriami społecznymi i wdrażanie niezbędnych udoskonaleń w swoich obiektach, informowanie swoich pracowników o treści minimalnych kryteriów społecznych oraz wszelkich innych informacjach dostarczonych przez GOTS w odpowiednim języku (językach) lokalnym, prowadzenie ewidencji nazwiska, wieku, godzin pracy i wynagrodzenie dla każdego pracownika, umożliwienie pracownikom nominowania przedstawiciela odpowiedzialnego za sprawy społeczne, który jest w stanie przekazać informacje zwrotne kierownictwu dotyczące implementacji i zgodność z kryteriami społecznymi, rejestrowanie skarg od pracowników lub stron trzecich związanych z przestrzeganiem kryteriów społecznych i wszelkich niezbędnych działań korygujących z nich wynikających).

Konwencje MOP, których przepisy są brane pod uwagę w procesie certyfikacji są wskazane na stronie internetowej GOTS: <http://www.global-standard.org/the-standard/general-description.html>

Certyfikacją mogą być objęte następujące produkty: odzież robocza i obuwie, odzież ochronna, szpitalna, medyczna, bielizna, stroje sportowe, produkty włókiennicze (przędze, tkaniny - bawełna, jedwab, len, konopie, dzianiny) inne produkty tekstylne (prześcieradła, pościel, zasłony, firanki, obrusy), tekstylne materiały promocyjne, gadzety reklamowe takie jak np. koszulki, torby itp.

Więcej informacji: <https://www.global-standard.org/> oraz <http://gots.pl/certyfikat-gots/>

7. OZNAKOWANIE DLA KAMIENI NATURALNYCH FAIR STONE

Wzór oznakowania Fair Stone

Fair Stone to międzynarodowy standard społeczny dla kamieni naturalnych importowanych z krajów rozwijających się takich jak Chiny, Indie, Wietnam, Turcja. Został stworzony w 2008 roku. Oznakowanie Fair Stone dla kamieni naturalnych jest przyznawane produktom.

Za proces certyfikacji odpowiada organizacja pozarządowa powstała w Niemczech - Fair Stone e.V. Natomiast audyt przeprowadzają niezależne podmioty takie jak TÜV Rhineland HongKong, TÜV Rhineland, Ltd oraz QS Zürich AG, minimum co 3 lata.

Standard Fair Stone dzieli się na cztery główne sekcje: Bezpieczeństwo i higiena pracy, Prawa człowieka i prawo pracy, Środowisko oraz System zarządzania. W ramach tych sekcji istnieją odpowiednie kryteria dla kamieniołomów, fabryk i zakładów przeróbki kamienia, podmiotów tworzących łańcuch dostaw (importerzy, eksporterzy) oraz partnerów stowarzyszonych (dystrybutorzy, kamieniarze i inni klienci). Importerzy kamienia naturalnego - Fair Stone Partners - wdrażają określone kryteria w swoim łańcuchu dostaw, a tym samym aktywnie poprawiają warunki pracy w fabrykach kamieni i kamieniołomach.

Generalnie (bez szczegółowego podziału kryteriów dla poszczególnych typów podmiotów) można stwierdzić, że oznakowanie Fair Stone potwierdza, że produkty zostały wyprodukowane:

- zgodnie z podstawowymi (ośmioma) konwencjami MOP (dotyczącymi m.in. zakazu pracy dzieci, pracy przymusowej, wolności zrzeszania się, stabilnego zatrudnienia w o oparciu o zgodne z prawem umowy, wynagrodzenia nie niższego niż krajowe lub branżowe minimum oraz obowiązkowo odprowadzanymi składkami na ubezpieczenie społeczne),
- w ramach prowadzonej obserwacji bezpieczeństwa i zdrowia pracowników (m. in. rygorystyczne przestrzeganie norm BHP, w tym dostarczenie pracownikom odzieży ochronnej, masek, okularów itp., szkolenia w zakresie BHP, nakaz pracy w przynajmniej dwuosobowych ekipach, stosowanie jak najmniej szkodliwych środków chemicznych, pomiary hałasu, wibracji i wprowadzanie stosownych ulepszeń, wdrożenie odpowiednich procedur celem zabezpieczenia pracowników przed pyłem),
- w ramach programu identyfikacji Tracing Fair Stone,
- z uwzględnieniem kwestii środowiskowych.

Szczegółowy opis kryteriów branżowych pod uwagę przy przyznawaniu oznakowania Fair Stone jest dostępny na stronie internetowej: http://fairstone.win-win.agency/wp-content/uploads/sites/2/2016/06/160520_Fair-Stone-Standard_6th_Edition_MQ.pdf

Więcej informacji: <http://en.fairstone.org/buyer/public-procurement/>